

ODKAZ NA DOKUMENT <https://www.youtube.com/watch?v=oAt4ofcbf28&t=11s>

Filmový dokument rozkrývá příběh sudetského Němce Karla Tornowa, truhlářského mistra, který díky zásahu českých lidí zůstal v Československu a nebyl zařazen do poválečného odsunu. V tomto snímku vzpomíná pamětnice Jana Weisová, jejíž rodiče se o vyřazení Tornowa z transportu zasadili. Vyprávění pamětníka, svědka minulosti, je specifickým školním historickým pramenem, který v tomto případě žákům zprostředkovává filmový snímek. Jeho koncepce a krátká stopáž (13 minut) je vhodná pro přímé využití ve vyučovací hodině dějepisu na základní či střední škole. Ideálně jej učitel může využít jako iniciační a motivační prvek, dokument by měl u žáků probudit zájem o nedávné události, které zásadně ovlivnily životy jejich rodičů i prarodičů. Mohou se alespoň na chvíli vcítit do pocitů a prožitků konkrétního člověka, naslouchat jeho vyprávění a přemýšlet o jeho slovech. Historii tak budou poznávat také v lidské rovině, nikoli jen prostřednictvím faktografických informací z učebnic.

Časová náročnost:

45 minut, běžná vyučovací hodina

Věk žáků:

14–19 let (9. třída ZŠ, I.–IV. ročník SŠ, kvarta–oktáva osmiletých gymnázií)

Medailon pamětníka

Karl Wilhelm Tornow (1887–?)

vypráví Jana Weisová (1949)

Příběh ze Sudet. Příběh rodiny Ledeckých, která se v roce 1945 přistěhovala do Jablonce. Výrobce jejich nábytku Karla Tornowa zachránilo od vysídlení Němců nejen smíšené manželství s Češkou, ale také zakázka, kterou měl právě u rodičů vypravěčky rozpracovanou a již zaplacenou. Karl Tornow, truhlář, syn Karla a Magdalény Tornow. Narodil se 25. 10. 1887 v Jablonci nad Nisou. V roce 1928 se stal truhlářem s vlastní živností. Od té doby pracoval v dílně u svého otce až do konce života. Nedochovala se žádná fotografie, ale z vyprávění můžeme usoudit, že byl vysoký, střední postavy a ke stáří měl prošedivělé vlasy.

1. srpna 1945 se do Jablonce nad Nisou přistěhovala rodina Ledeckých (Jan a Květoslava), která si zde zakoupila dům (Vídeňská 1601/82). Dům si vybrali, protože byl jeho součástí obchod. Dům předtím patřil rodině Zenknerů, staršímu páru obchodníků. Po válce chvíli ještě bydleli v jedné z bytovek domu, potom ale byli odsunuti s ostatními Němci. Rodina Ledeckých dům koupila přibližně za 100 000 Kčs, v domě nebyl v té době žádný použitelný nábytek, a tak se rodina obrátila na truhláře Karla Tornowa. Vypravěčkou příběhu je Jana Weisová, dcera Jana a Květoslavy Ledeckých. Narodila se v roce 1949 do rodiny obchodníků. Karla Tornowa si pamatuje jako malá holčička, většina informací pochází z vyprávění její maminky Květoslavy...

Navrhovaný průběh vyučovací hodiny – projekce snímku, myšlenková mapa, diskuse

- V úvodu vyučovací hodiny následuje základní uvedení žáků do tématu odsunu německých obyvatel ze Sudet po válce v návaznosti na předchozí probrané učivo, v tomto případě na kapitoly o konci války, osvobození od nacismu a prvních poválečných letech (5 minut);
- stručné představení snímku „*Karl Wilhelm Tornow – Jablonec nad Nisou po druhé světové válce*“ a jeho následná projekce ve třídě, žáci se poté rozdělí do pracovních skupin, všichni dostanou za úkol při sledování dokumentu zapisovat své postřehy a poznámky do připraveného pracovního listu (15 minut);
- po zhlédnutí dokumentu následují dvě možnosti:
 - a) tvorba myšlenkové mapy – učitel zapíše do středu tabule do rámečku základní téma dokumentu – např. NOVÝ DOMOV: SUDETY – a vyzve žáky, aby na základě svých poznámek přicházeli na tabuli zapsat slova, o kterých si myslí, že se k danému tématu vztahují – kolem nově zaznamenaných slov se opět udělá rámeček a čarou se spojí se základním slovem;
 - s rozšiřujícím počtem zaznamenaných slov se postupně vytváří síť slov, která spolu nějak souvisejí, nová slova se už vztahují nejen k základnímu tématu, ale významově jsou propojena i s jinými, následně zaznamenanými slovy (15 minut);
 - učitel moderuje diskusi žáků o povaze vztahů mezi jednotlivými slovy (pojmy, jmény či událostmi), společně hledají odpovědi a snaží se konkrétní vztahy jasně definovat, a vytvářet tak mapu zásadních událostí ze života rodičů pamětnice, především ve vztahu k životnímu příběhu Karla Wilhelma Tornowa v kontextu tématu odsunu Němců v době po konci II. světové války (10 minut);
 - b) žáci pracují samostatně či ve skupinách – doplňují si do svých pracovních listů postupně odpovědi na otázky, které si nezaznamenali v průběhu projekce (15 minut);
 - diskutují o svých odpovědích mezi sebou, učitel následně moderuje debatu ve třídě (10 minut).

PRACOVNÍ LIST S ÚKOLY PRO ŽÁKY

Kdo ve filmu vystupuje... (muž – žena, odhad věku, je to očítý svědek nebo má informace zprostředkované?)

KARL WILHELM TORNOW

JABLONEC NAD NISOU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Kde původně žili rodiče pamětnice před tím, než se po válce rozhodli odejít do Jablonce? Proč podle vás přesídlili právě tam? Zapište všechny důvody, které vás pro takovéto rozhodnutí napadají.

Zapište, jak se nazývala oblast, ve které město leželo. Na základě výpovědi pamětnice zaznamenejte, jaká tam byla po válce situace. Co konkrétně museli její rodiče udělat (překonat, zařídit, vydržet), aby se tam postupně zabydleli a trvale usadili v novém bytě?

KARL WILHELM TORNOW

JABLONEC NAD NISOU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Na základě svých znalostí a poznatků z hodin dějepisu určete, jaké události, akce a atmosféra byly pro pohraniční oblasti Československa po skončení II. světové války charakteristické?

Zapište si své poznatky v bodech do dvou sloupců:

SUDETY PŘED II. SVĚTOVOU VÁLKOU

SUDETY PO II. SVĚTOVÉ VÁLKCE

(obyvatelstvo, historické události, problémy)

Co konkrétně podnikli rodiče pamětnice ve prospěch sudetského Němce pana Tornowa? Jak ovlivnil jejich iniciativní zásah jeho další osud? Ovlivnily jej i jiné okolnosti?

KARL WILHELM TORNOW

JABLONEC NAD NISOU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Přemýšlejte o tom, jakým způsobem se po válce mohli Češi zachovat k německým obyvatelům Sudet. Čím bylo chování konkrétních lidí podle vás ovlivněno a jaké mohlo mít konkrétní podoby?

Kterým tvrzením či skutečností ve vyprávění pamětnice nerozumíte?

KARL WILHELM TORNOW

JABLONEC NAD NISOU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Odhadněte, co se skrývá za dobovými pojmy „národní správce“ / „národní správa“. Svůj odhad si ověřte pomocí informací z knih či internetu.
